

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
V kadencja

Druk nr 359

Warszawa, 23 lutego 2006 r.

Pan
Marek Jurek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 118 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. i na podstawie art. 32 ust. 2 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt ustawy:

- o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem ustawy upoważniamy pana posła Rafała Wiecheckiego.

(-) Witold Bałazak; (-) Krzysztof Bosak; (-) Edward Ciągło; (-) Andrzej Fedorowicz; (-) Roman Giertych; (-) Jan Jarota; (-) Janusz Kołodziej; (-) Marek Kotlinowski; (-) Arnold Masin; (-) Radosław Parda; (-) Daniel Pawłowicz; (-) Szymon Pawłowski; (-) Bogusław Sobczak; (-) Anna Sobecka; (-) Ewa Sowińska; (-) Piotr Ślusarczyk; (-) Rafał Wiechecki.

USTAWA

z dnia 2006 r.

o zmianie ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu.

Art. 1. W ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. Nr 155, poz. 1016 z późn. zm.¹⁾) wprowadza się następujące zmiany:

1) w art. 1:

a) w pkt 1 wprowadzenie do wyliczenia otrzymuje brzmienie:

„1) ewidencjonowanie, gromadzenie, przechowywanie, opracowanie, zabezpieczenie, udostępnianie i publikowanie dokumentów organów bezpieczeństwa państwa, wytworzonych oraz gromadzonych od dnia 22 lipca 1944 r. do dnia 31 grudnia 1989 r., a także organów bezpieczeństwa Trzeciej Rzeszy Niemieckiej i Związku Socjalistycznych Republik Radzieckich, dotyczących:”

b) pkt 3 otrzymuje brzmienie:

„3) ochronę danych osobowych osób, których dotyczą dokumenty zgromadzone w archiwum Instytutu Pamięci,”

2) w art. 2 ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Zbrodniami komunistycznymi, w rozumieniu ustawy, są czyny popełnione przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego z motywów politycznych lub światopoglądowych w okresie od dnia 17 września 1939 r. do dnia 31 grudnia 1989 r., polegające na stosowaniu represji lub innych form naruszania praw człowieka wobec

¹⁾ Zmiany wymienionej ustawy zostały ogłoszone w Dz. U. z 1999 r. Nr 38, poz. 360, z 2000 r. Nr 48, poz. 553, z 2002 r. Nr 74, poz. 676 i Nr 153, poz. 1271, z 2003 r. Nr 139, poz. 1326, oraz z 2005 r. Nr 64, poz. 567, Nr 167, poz. 1398 i Nr 222, poz. 1914).

jednostek lub grup ludności bądź w związku z ich stosowaniem, stanowiące przestępstwa według polskiej ustawy karnej obowiązującej w czasie ich popełnienia.”;

3) w art. 4 ust. 1a otrzymuje brzmienie

„1a. Bieg terminu przedawnienia zbrodni komunistycznych, w rozumieniu art. 2 nie będących zbrodniami wojennymi lub zbrodniami przeciwko ludzkości, rozpoczyna się od dnia 1 stycznia 1990 r. Karalność tych zbrodni ustaje po 40 latach, gdy czyn stanowi zbrodnię zabójstwa, oraz po 30 latach, gdy czyn stanowi inną zbrodnię komunistyczną. Przepisu art. 4 § 1 Kodeksu karnego nie stosuje się.”;

4) art. 5 otrzymuje brzmienie:

„Art. 5. 1. Organami bezpieczeństwa państwa, w rozumieniu ustawy, są:

- 1) Resort Bezpieczeństwa Publicznego Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego,
- 2) Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego,
- 3) Komitet do Spraw Bezpieczeństwa Publicznego,
- 4) jednostki organizacyjne podległe organom, o których mowa w pkt 1-3, a w szczególności jednostki Milicji Obywatelskiej w okresie do dnia 14 grudnia 1954 roku,
- 5) instytucje centralne Służby Bezpieczeństwa Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz podległe im jednostki terenowe w wojewódzkich, powiatowych i równorzędnych komendach Milicji Obywatelskiej oraz w wojewódzkich, rejonowych i równorzędnych urzędach spraw wewnętrznych,
- 6) Akademia Spraw Wewnętrznych,
- 7) Zwiad Wojsk Ochrony Pogranicza,
- 8) Zarząd Główny Służby Wewnętrznej jednostek wojskowych Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz podległe mu komórki,
- 9) Informacja Wojskowa,
- 10) Wojskowa Służba Wewnętrzna,
- 11) Zarząd II Sztabu Generalnego Wojska Polskiego,
- 12) inne służby Sił Zbrojnych prowadzące działania operacyjno-rozpoznawcze lub dochodzeniowo-śledcze, w tym w rodzajach broni oraz w okręgach wojskowych.

2. Do organów bezpieczeństwa państwa, w rozumieniu ustawy, należą także organy i instytucje cywilne i wojskowe państw obcych o zadaniach podobnych do zadań organów, o których mowa w ust. 1.
3. Jednostkami Służby Bezpieczeństwa, w rozumieniu ustawy, są te jednostki Ministerstwa Spraw Wewnętrznych, które z mocy prawa podlegały rozwiązaniu w chwili zorganizowania Urzędu Ochrony Państwa, oraz te jednostki, które były ich poprzedniczkami.”;
- 5) uchyla się art. 6;
- 6) w art. 18 ust. 3 otrzymuje brzmienie:
„3. W delegaturach mogą być tworzone wydziały udostępniania i archiwizacji dokumentów, referaty edukacji publicznej oraz referaty śledcze.”;
- 7) w art. 19 po ust. 5 dodaje się ust. 5a w brzmieniu:
„5a. Dyrektor Głównej Komisji może powierzyć prokuratorowi oddziałowej komisji pełnienie obowiązków naczelnika oddziałowej komisji na okres nieprzekraczający 6 miesięcy.”;
- 8) art. 20 otrzymuje brzmienie:
„Art. 20. Pracownicy Instytutu Pamięci, także po ustaniu stosunku pracy, są obowiązani zachować w tajemnicy wiadomości związane z działalnością Instytutu Pamięci, powzięte w związku z zatrudnieniem w Instytucie Pamięci, z wyjątkiem uzyskanych w toku badań naukowych.”;
- 9) dotychczasową teść art. 22 oznacza się jako ust. 1 i dodaje ust. 2 w brzmieniu:
„2. W odniesieniu do dokumentów przekazanych do archiwum Instytutu Pamięci, Prezesowi Instytutu Pamięci przysługują uprawnienia określone w art. 25 ust. 6 ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych (Dz. U. z 2005 r. Nr 196, poz. 1361).”;
- 10) w art. 23 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Poza innymi zadaniami określonymi w ustawie Kolegium Instytutu Pamięci w szczególności zajmuje stanowisko w następujących sprawach:

- 1) przejęcia do zasobów archiwalnych Instytutu Pamięci dokumentów spraw, o których mowa w art. 1, i oceny ich kompletności,
- 2) ustalania zasad ewidencjonowania, przechowywania, opracowania, zabezpieczenia, udostępniania i publikowania dokumentów,
- 3) ustalania priorytetów w zakresie udostępniania dokumentów,
- 4) oceniania polityki ścigania przez Instytut Pamięci przestępstw, o których mowa w art. 1 pkt 1 lit. a,
- 5) ustalania programów badawczych w zakresie opracowywania działalności organów bezpieczeństwa państwa, a także informowania oraz edukacji społeczeństwa.”;

11) art. 29 otrzymuje brzmienie:

„Art. 29. W zakresie działalności archiwalnej Instytut Pamięci gromadzi, ewidencjonuje, przechowuje, opracowuje, zabezpiecza i udostępnia dokumenty zbrodni oraz dokumenty ukazujące fakty i okoliczności dotyczące losów Narodu Polskiego w latach 1939-1989 i informujące o poniesionych ofiarach i wyrządzonych szkodach, wydaje zaświadczenia na ich podstawie, a także uwierzytelnione odpisy, wypisy, wyciągi i reprodukcje przechowywanych dokumentów.”;

12) w art. 29a uchyla się ust. 2;

13) art. 30 – 35 otrzymują brzmienie:

„Art. 30. 1. Każdy ma prawo wystąpić z wnioskiem do Instytutu Pamięci o udostępnienie do wglądu kopii dotyczących go dokumentów.

2. Instytut Pamięci udostępnia kopie dostępnych dokumentów, o których mowa w ust. 1, dotyczących wnioskodawcy z wyjątkiem dokumentów wytworzonych przez niego lub przy jego udziale w ramach czynności wykonywanych w związku z jego pracą lub służbą w organach bezpieczeństwa państwa albo w związku z czynnościami przy wykonywaniu których był traktowany przez te organy jako osobowe źródło informacji.

3. W udostępnianych kopiach dokumentów anonimizuje się dane osobowe osób trzecich.

4. Wniosek, o którym mowa w ust. 1, powinien zawierać:

- 1) imię i nazwisko oraz adres zamieszkania wnioskodawcy;
- 2) rodzaj i numer dokumentu tożsamości;
- 3) datę wydania dokumentu tożsamości oraz nazwę organu, który go wydał;
- 4) dane ułatwiające odnalezienie dokumentów;

5. W razie późniejszego odnalezienia w archiwum Instytutu Pamięci dokumentów dotyczących wnioskodawcy, należy go o tym poinformować oraz pouczyć o możliwości ponownego złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 1.

Art. 31. 1. Każdy, kto uzyskał wgląd w kopie dokumentów, o których mowa w art. 30 ma prawo wystąpić do Instytutu Pamięci z wnioskiem o udostępnienie do wglądu tych dokumentów bez anonimizacji.

2. Instytut Pamięci umożliwia wgląd w dotyczące wnioskodawcy dokumenty bez anonimizacji, z wyjątkiem dokumentów, z których treści wynika co najmniej jedna z następujących okoliczności:

- 1) wnioskodawca był pracownikiem lub funkcjonariuszem organu bezpieczeństwa państwa lub;
- 2) wnioskodawca był przez organ bezpieczeństwa państwa traktowany jako osobowe źródło informacji, a w szczególności był w tym charakterze przez ten organ zarejestrowany lub odnotowany lub;
- 3) wnioskodawca zobowiązał się do dostarczania informacji organowi bezpieczeństwa państwa lub świadczenia takiemu organowi jakiegokolwiek pomocy w działaniach operacyjnych lub;
- 4) wnioskodawca realizował zadania zlecone przez organy bezpieczeństwa państwa, a w szczególności dostarczał temu organowi informacje.

3. Warunki określone w ust. 2 pkt 2-4 nie zachodzą, jeżeli wnioskodawca udzielał jedynie informacji o przestępstwach pospolitych lub informacji powszechnie dostępnych.

4. Niezanonimizowane dokumenty udostępnia się do wglądu w oryginałach lub kopiach w siedzibie oddziału Instytutu Pamięci właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy, chyba że we wniosku wskazał on inny oddział, w

terminie 4 miesięcy od dnia złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 1. Przepis art. 33 ust. 4 stosuje się odpowiednio.

5. Osobie, która na podstawie wniosku określonego w ust. 1, uzyskała wgląd w dotyczące ją dokumenty, przysługuje – na zasadach i w zakresie określonym w ustawie – prawo do uzyskania kopii tych dokumentów, prawo do ujawnienia nazwisk oraz dalszych danych identyfikujących tożsamość funkcjonariuszy, pracowników i współpracowników organów bezpieczeństwa państwa, którzy zbierali informacje o niej lub którzy prowadzili tych współpracowników, prawo do zwrotu przedmiotów znajdujących się w archiwum Instytutu Pamięci, które w momencie utraty stanowiły jej własność lub były w jej posiadaniu, prawo zastrzeżenia swoich danych osobowych.

Art. 32. 1. Odmowa uwzględnienia wniosku, o którym mowa w art. 31 ust. 1, w całości lub w części dotyczącej udostępnienia bez anonimizacji dokumentów potwierdzających okoliczności, o których mowa w art. 31 ust. 2 pkt 1 - 4 następuje w drodze decyzji administracyjnej. Decyzja ta jest równoznaczna z odmową realizacji praw określonych w art. 31 ust. 5 odnoszących się do dokumentów których odmowa ta dotyczy.

2. Organ odwoławczy utrzymuje w mocy zaskarżoną decyzję albo uchyla ją i przekazuje sprawę do ponownego rozpatrzenia przez organ pierwszej instancji.

Art. 33. 1 Wydanie niezanonimizowanych kopii dokumentów następuje na pisemny wniosek osoby, o której mowa w art. 31 ust. 5.

2. Na żądanie wnioskodawcy należy uwierzytelnić wydawane kopie dokumentów.

3. Wydanie kopii dokumentów następuje w siedzibie oddziału Instytutu Pamięci właściwego ze względu na miejsce zamieszkania wnioskodawcy, chyba że we wniosku wskazał on inny oddział, w terminie 30 dni od dnia złożenia wniosku, o którym mowa w ust. 1.

4. Wnioskodawca powinien być zawiadomiony na piśmie o terminie wydania kopii dokumentów przynajmniej na 7 dni przed tym terminem. Wydanie kopii dokumentów powinno być udokumentowane protokołem, który podpisuje wnioskodawca i upoważniony pracownik Instytutu Pamięci.

Art. 34. 1. Na pisemny wniosek osoby, o której mowa w art. 31 ust. 5, Instytut Pamięci wydaje znajdujące się w jego archiwum przedmioty, które w momencie utraty stanowiły jej własność lub były w jej posiadaniu.

2. Przed wydaniem przedmiotów Instytut Pamięci może sporządzić i zachować ich kopie; o fakcie tym należy poinformować wnioskodawcę.

3. W zakresie określonym w ust. 1 przepisy art. 33 ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

Art. 35. 1. Na pisemny wniosek osoby, o której mowa w art. 31 ust. 5, podaje się jej nazwiska i dalsze dane identyfikujące tożsamość osób, które przekazywały o niej informacje organom bezpieczeństwa państwa, jeżeli można je jednoznacznie określić na podstawie dokumentów danego organu bezpieczeństwa państwa, i o ile w dokumentach udostępnionych do wglądu na podstawie wniosku, o którym mowa w art. 31 ust. 1, znajdują się pseudonimy lub nazwiska tych osób.

2. Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli w dokumentach udostępnionych do wglądu na podstawie wniosku, o którym mowa w art. 31 ust. 1 znajdują się nazwiska pracowników i funkcjonariuszy, którzy zbierali lub oceniali informacje o wnioskodawcy lub prowadzili osoby, które przekazywały organom bezpieczeństwa państwa te informacje.

3. Odmawia się podania nazwisk oraz innych danych identyfikujących tożsamość osób, które udzielały informacji o przestępstwach pospolitych.

4. Od odmowy udostępnienia danych identyfikujących tożsamość osób, o których mowa w ust. 1 i 2, przysługuje odwołanie do Prezesa Instytutu Pamięci.

5. Za szkodę wyrządzoną obywatelowi przez pracownika Instytutu Pamięci w związku z działalnością Instytutu ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa na zasadach ogólnych.

6. W zakresie określonym w ust. 1 i 2 przepis art. 33 ust. 3 i 4 stosuje się odpowiednio.”;

14) po art. 35 dodaje się art. 35a i 35b w brzmieniu:

„Art. 35a. Wnioski, o których mowa w art. 30 ust. 1, 31 ust. 1 oraz wynikające z realizacji uprawnień, o których mowa w art. 31 ust. 5, składa się osobiście w siedzibie Instytutu Pamięci, jego oddziałach i delegaturach lub za pośrednictwem poczty, pod warunkiem notarialnego poświadczenia podpisu wnioskodawcy.

2. Osoba mająca stałe miejsce zamieszkania za granicą może złożyć wniosek osobiście w polskiej placówce konsularnej, przy czym podpis wnioskodawcy uwierzytelnia kierownik tej placówki.

3. Po złożeniu wniosku wnioskodawca może ustanowić pełnomocnika do realizacji przysługujących mu praw wynikających z ustawy.

4. Uprawnienia wynikające z ustawy może wykonywać osoba najbliższa zmarłego w rozumieniu art. 115 § 11 Kodeksu karnego.

5. Jeżeli realizacja praw wynikających z ustawy następuje przez osobę najbliższą, o której mowa w ust. 4, należy we właściwym wniosku wskazać imię i nazwisko osoby zmarłej, której praw on dotyczy.

Art. 35b. 1. Każdy ma prawo załączyć do zbioru dotyczących go dokumentów własne uzupełnienia, sprostowania, uaktualnienia, wyjaśnienia oraz dokumenty lub ich kopie. Dane już zawarte w dokumentach nie ulegają zmianie.

2. Uzupełnienia, sprostowania, uaktualnienia, wyjaśnienia oraz dokumenty lub ich kopie dołącza się do zbioru dokumentów z oznaczeniem ich w sposób pozwalający na ich odróżnienie od dokumentów zgromadzonych przez Instytut Pamięci w trybie art. 25.

3. Funkcjonariusze i pracownicy organów bezpieczeństwa państwa mogą uzyskać na swój wniosek kopie dotyczących ich dokumentów osobowych. Kopie te nie podlegają anonimizacji.”;

15) art. 36-37 otrzymują brzmienie:

„Art. 36. 1. Dokumenty zgromadzone przez Instytut Pamięci, z wyjątkiem dokumentów, o których mowa w art. 39, udostępnia się organom władzy publicznej oraz innym instytucjom, organizacjom i osobom w celach:

1) wykonywania zadań ustawowych,

2) prowadzenia badań naukowych, o ile Prezes Instytutu Pamięci wyrazi na to zgodę.

2. Podmioty, którym dokumenty zostały udostępnione ponoszą odpowiedzialność prawną za sposób ich wykorzystania, o czym należy je poinformować.

3. W trybie określonym w ust. 1 pkt 2, nie mogą być wnioskodawcy udostępnione dokumenty, jeżeli zostały wytworzone przez niego lub przy jego udziale w ramach czynności wykonywanych w związku z jego pracą lub służbą w organach bezpieczeństwa państwa albo w związku z czynnościami przy wykonywaniu których był traktowany przez te organy jako osobowe źródło informacji.

Art. 37. 1. Osoba, o której mowa w art. 31 ust. 5, która uzyskała na podstawie art. 31 wgląd w niezanonimizowane kopie dotyczących go dokumentów może zastrzec, że dotyczące ją dane osobowe zebrane w sposób tajny w toku czynności operacyjno – rozpoznawczych organów bezpieczeństwa państwa nie będą udostępniane w celach, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 2, przez określony czas, jednakże nie dłużej niż przez 90 lat od daty ich wytworzenia.

2. Osoba, o której mowa w art. 31 ust. 5, która uzyskała na podstawie art. 31 wgląd w niezanonimizowane kopie dotyczących go dokumentów może wyrazić zgodę na udostępnienie swoich danych osobowych, określonych w ust. 1, wskazanym osobom lub instytucjom, a także na ich powszechną dostępność.

3. Dane osobowe, określone w ust. 1, mogą być jednakże udostępniane w celach, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 2, jeżeli:

- 1) osoba, której dotyczą te dane albo w przypadku jej śmierci osoba najbliższa wyrazi na to zgodę,
- 2) odnoszą się do publicznego wystąpienia osoby, której dotyczą te dane, jej działalności publicznej lub są danymi osobowymi wymaganymi przez ustawę w związku z pełnieniem funkcji publicznej.

4. Cele, o których mowa w art. 36 ust. 1 pkt 2, można realizować także po anonimizacji danych osobowych, o których mowa w ust. 1, w kopiach dokumentów.

5. Prawo do zastrzeżenia, o którym mowa w ust. 1, oraz prawo do wyrażenia zgody na udostępnienie swoich danych osobowych, określonych w ust. 1, wskazanym osobom lub instytucjom nie przysługuje osobom, o których mowa w art. 36 ust. 3.”;

16) w art. 38 ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Dokumenty organów bezpieczeństwa państwa, jeżeli nie zawierają danych osobowych osoby trzeciej, mogą być wykorzystywane przez upoważnionych funkcjonariuszy służb

specjalnych w ramach ich zadań ustawowych, jeśli zawierają informację o przestępstwie szpiegostwa, terroryzmu lub przestępstwie godzącym w porządek konstytucyjny Rzeczypospolitej Polskiej.”;

17) w art. 39 ust. 5 otrzymuje brzmienie:

„5. Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szef Agencji Wywiadu oraz Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z Prezesem Instytutu Pamięci dokonują co 5 lat okresowych przeglądów dokumentów zgromadzonych w zbiorze wyodrębnionym. W przypadku stwierdzenia ustąpienia przesłanek uzasadniających zastrzeżenie, organy, o których mowa w ust. 1 podejmują decyzję o uchyleniu lub skróceniu okresu zastrzeżenia. Przepisy ust. 3 stosuje się odpowiednio.”;

18) uchyla się art. 41;

19) w art. 42 dotychczasową treść oznacza się jako ust. 1 i dodaje się ust. 2 w brzmieniu:

„2. W sprawach rozstrzyganych decyzją administracyjną, w myśl przepisów niniejszej ustawy, organem pierwszej instancji jest dyrektor oddziału Instytutu Pamięci. Organem odwoławczym jest Prezes Instytutu Pamięci.”;

20) uchyla się art. 44;

21) w art. 45:

a) ust. 2 otrzymuje brzmienie:

„2. Prokuratorom Instytutu Pamięci w sprawach określonych w art. 1 pkt 1 lit. a przysługują wszystkie uprawnienia prokuratora, także w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych.”,

b) uchyla się ust. 5,

c) ust. 9 otrzymuje brzmienie:

„9. W sądowym postępowaniu odwoławczym na skutek wniesienia apelacji oraz kasacji występują prokuratorzy Głównej Komisji.”,

d) po ust. 9 dodaje się ust. 10 w brzmieniu:

„10. Dyrektor Głównej Komisji wnosi kasację w zastępstwie Prokuratora Generalnego w sprawach, o których mowa w art. 1 pkt.1 lit. a, także należących do właściwości sądów wojskowych.”;

22) w art. 47:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Dyrektor Głównej Komisji jest prokuratorem przełożonym prokuratorów tej Komisji oraz komisji oddziałowych. Naczelnik komisji oddziałowej jest przełożonym prokuratorów tej komisji.”,

b) po ust. 4 dodaje się ust. 4a i ust. 4b w brzmieniu:

„4a. Prokurator Generalny może przywrócić na wcześniej zajmowane lub równorzędne stanowisko w powszechnej lub wojskowej jednostce prokuratury prokuratora Instytutu Pamięci, co do którego Prezes Instytutu Pamięci wystąpił, po zasięgnięciu opinii Dyrektora Głównej Komisji, z takim wnioskiem. Złożenie wniosku nie jest związane z postępowaniem dyscyplinarnym.

„4b. W przypadku stwierdzenia, że prokurator nie może ze względów zdrowotnych pełnić służby w Instytucie Pamięci, Prokurator Generalny przenosi go na stanowisko równorzędne do innej jednostki organizacyjnej prokuratury, Ministerstwa Sprawiedliwości lub innej jednostki organizacyjnej podległej Ministrowi Sprawiedliwości albo przez niego nadzorowanej, zgodnie z kwalifikacjami prokuratora.”;

23) art. 48-49 otrzymują brzmienie:

„Art. 48. Prokurator oddziałowej komisji wydaje postanowienie o wszczęciu albo odmowie wszczęcia śledztwa w sprawie o zbrodnię, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. a, w terminie 3 miesięcy od otrzymania zawiadomienia o przestępstwie. Jeżeli osoba lub instytucja, która złożyła zawiadomienie, nie zostanie w ciągu 4 miesięcy powiadomiona o wszczęciu albo odmowie wszczęcia śledztwa, może wnieść zażalenie do prokuratury nadrzędnej.

Art. 49. Po upływie 3 miesięcy od daty wszczęcia śledztwa w sprawie o zbrodnię, o której mowa w art. 1 pkt 1 lit. a, prokurator prowadzący je składa prokuratorowi

nadrzędnemu sprawozdanie z dokonanych czynności. Sprawozdanie takie składa się po upływie każdego trzymiesięcznego okresu śledztwa. Terminów dotyczących ukończenia śledztwa, określonych w art. 310 Kodeksu postępowania karnego, nie stosuje się.”;

24) w art. 51:

a) ust. 1 otrzymuje brzmienie:

„1. Do zgromadzenia i kolegium prokuratorów Głównej Komisji stosuje się odpowiednio przepisy ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze o zgromadzeniu i kolegium prokuratury apelacyjnej.”,

b) ust 4 otrzymuje brzmienie:

„4. Dyrektor Głównej Komisji jest przełożonym dyscyplinarnym w stosunku do prokuratorów Instytutu Pamięci.”,

c) po ust. 4 dodaje się ust. 5 w brzmieniu:

„5. Rzecznika dyscyplinarnego dla prokuratorów Instytutu Pamięci wyznacza Prokurator Generalny spośród prokuratorów Instytutu Pamięci, na wniosek Dyrektora Głównej Komisji. Rzecznik dyscyplinarny jest związany wskazaniem Dyrektora Głównej Komisji.”;

25) w art. 53:

a) pkt 1-3 otrzymują brzmienie:

„1) informuje społeczeństwo o strukturach i metodach działania instytucji, w ramach których zostały popełnione zbrodnie przeciwko Narodowi Polskiemu, oraz informuje o strukturach, obsadzie personalnej i sposobach działania organów bezpieczeństwa państwa,

2) prowadzi badania naukowe nad najnowszą historią Polski, a także udostępnia zgromadzone dokumenty innym placówkom naukowym i osobom w celu prowadzenia takich badań, z zachowaniem warunków określonych w ustawie,

3) udziela informacji na temat zgromadzonych dokumentów oraz publikuje wydawnictwa naukowe i popularnonaukowe, w tym inwentarze archiwalne,”,

b) pkt. 5 otrzymuje brzmienie:

„5) prowadzi działalność edukacyjną, wystawienniczą i wydawniczą,”,

c) dodaje się pkt 7 w brzmieniu:

„7) publikuje dane osobowe osób, których dotyczą dokumenty zgromadzone w archiwum Instytutu Pamięci ze wskazaniem w jakim charakterze występują w tych dokumentach.”;

26) w art. 54 uchyla się ust 3 i 4;

27) art. 71 otrzymuje brzmienie:

„Art. 71. W działalności Instytutu Pamięci, określonej w art. 1, nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926 i Nr 153, poz. 1271 oraz z 2004 r. Nr 25, poz. 219 i Nr 33, poz. 285).”.

Art. 2. W terminie 30 dni od dnia wejścia w życie ustawy minister właściwy do spraw wewnętrznych, Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Szef Agencji Wywiadu są obowiązani przygotować do przekazania do archiwum Instytutu Pamięci dokumenty, zbiory danych, rejestry i kartoteki, a także akta funkcjonariuszy wytworzone lub zgromadzone w okresie od 7 maja do 31 lipca 1990 r. przez organy bezpieczeństwa państwa, organy więziennictwa, sądy i prokuratury. Przepis art. 25 ust. 4 - 6 ustawy, o której mowa w art. 1, stosuje się odpowiednio.

Art. 3. 1. Do spraw wszczętych i nie zakończonych do dnia wejścia w życie zmiany ustawy, o której mowa w art. 1, stosuje się przepisy w brzmieniu ustalonym niniejszą ustawą.

2. Wnioski i zapytania, o których mowa w art. 30 ustawy, o której mowa w art. 1, w brzmieniu dotychczasowym nie zrealizowane do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy traktuje się jako wniosek, o którym mowa w art. 30 ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 1, w brzmieniu ustalonym niniejszą ustawą.

Art. 4. Szef Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szef Agencji Wywiadu lub Minister Obrony Narodowej, w porozumieniu z Prezesem Instytutu Pamięci, w odniesieniu do dokumentów przekazanych do Instytutu Pamięci, dokonają w okresie 12 miesięcy od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy ich przeglądu w celu podjęcia decyzji o ich zastrzeżeniu, o którym mowa w art. 39 ust. 1 ustawy, o której mowa w art. 1.

Art. 5. Pierwszy z przeglądów, o których mowa w art. 1 pkt 17, należy przeprowadzić do końca 2006 r.

Art. 6. Ustawa wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Uzasadnienie

Kilkuletnia działalność Instytutu Pamięci uwidoczniła potrzebę dokonania – szerszej niż dotychczasowe – nowelizacji ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej - Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. Nr 155, poz. 1016 z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą o IPN”. Potrzeba taka wynika również z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 października 2005 r. (K 31/04), który co prawda nie zrodził bezpośredniego obowiązku interwencji ustawodawcy, a jedynie konieczność stosowania bezpośrednio odpowiednich norm konstytucyjnych wynikających z art. 51 ust. 3 i 4 Konstytucji. Sytuację taką należy jednak uznać za kłopotliwą i mogącą w praktyce rodzić liczne problemy, dlatego też należało opracować zmiany, tak aby w szczególności regulacja procesu udostępniania dokumentów zgromadzonych przez Instytut Pamięci była przejrzysta i spełniała wymogi prawidłowej legislacji, będącej troską Trybunału również w uzasadnieniu przedmiotowego wyroku.

Opracowany projekt zakłada dokonanie zmian w obszarach wywołujących szczególnie duże problemy w stosowaniu ustawy o IPN (definicja zbrodni komunistycznej, sposób i zakres udostępniania dokumentów, status dokumentów przejętych przez Instytut Pamięci stanowiących tajemnicę państwową, organizacja pionu śledczego Instytutu Pamięci, zakres uprawnień prokuratorów, sposób ich przywracania na wcześniej zajmowane lub równorzędne stanowiska lub przenoszenia na stanowiska równorzędne oraz zakres stosowania przepisów o ochronie danych osobowych) oraz w miejscach wymagających interwencji ustawodawcy z uwagi na wymóg spójności systemu prawa poprzez skorelowanie przepisów ustawy z przepisami innych ustaw. W projekcie zawarto również zmiany dotyczące organizacji i zadań Instytutu Pamięci.

Dotychczasowa definicja zbrodni komunistycznej (art. 2 ust. 1 ustawy o IPN) nie specyfikująca motywu jej popełnienia powoduje, że w zasadzie każde przestępstwo popełnione przez funkcjonariuszy państwa komunistycznego podlegałoby ściganiu. Okoliczność taka powoduje konieczność ścigania czynów popełnionych przez nich z motywów *stricte* kryminalnych. Według projektodawcy zamierzeniem ustawodawcy było przede wszystkim ściganie sprawców przestępstw wymierzonych w jednostki lub grupy narodowe, wyznaniowe, polityczne, które działały na rzecz zachowania lub też restytucji niepodległego bytu państwa polskiego. Z tych też względów projekt modyfikuje (Art. 1 pkt 2) definicję zbrodni komunistycznej poprzez wprowadzenie jej dodatkowych znamion w postaci

motywów polityczny lub światopoglądowy. Dla umożliwienia pełnej realizacji zadań śledczych konieczne jest również przedłużenie okresów przedawnienia karalności zbrodni komunistycznych (Art. 1 pkt 3).

Najistotniejsza zmiana w ustawie o IPN dotyczy zasad udostępniania dokumentów, z którą łączy się likwidacja instytucji pokrzywdzonego. Likwidacja tej instytucji nie oznacza jednak zrównania w prawach dostępu do dokumentów „ofiar i katów”. Przepisy z tego zakresu zostały skonstruowane w sposób uwzględniający wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 października 2005 r. W opinii Trybunału konstytucyjne prawo dostępu do urzędowych dokumentów i zbiorów danych odnosi się wyłącznie do dokumentów i zbiorów danych, dotyczących danej osoby (art. 51 ust. 3 Konstytucji). Nie obejmuje ono zatem wszystkich dokumentów związanych z tą osobą w jakikolwiek sposób, ale wyłącznie te, których osoba zainteresowana jest obiektem. Wykluczyć zatem należy objęciem tym prawem konstytucyjnym takich dokumentów czy zbiorów danych, które zostały wytworzone przez pracowników i funkcjonariuszy organów bezpieczeństwa państwa oraz przez osoby traktowane przez te organy jako osobowe źródło informacji (współpracowników), osobiście lub z ich udziałem, w związku z pełnieniem zadań funkcjonariusza, pracownika czy współpracownika organów bezpieczeństwa państwa, ale ich bezpośrednio, jako obiektów działalności organów bezpieczeństwa państwa nie dotyczą.

I tak, zgodnie z projektem, każdy będzie mógł wystąpić z wnioskiem do Instytutu Pamięci o udostępnienie do wglądu kopii dotyczących go dokumentów. Instytut Pamięci udostępni do wglądu kopie dostępnych dokumentów, dotyczących wnioskodawcy z wyjątkiem dokumentów wytworzonych przez niego lub przy jego udziale w ramach czynności wykonywanych w związku z jego pracą lub służbą w organach bezpieczeństwa państwa albo wytworzonych w związku z czynnościami przy wykonywaniu których był traktowany przez te organy jako osobowe źródło informacji. W udostępnionych dokumentach anonimizowane będą dane osobowe osób trzecich (projektowany art. 30 ustawy o IPN). Każdy, kto uzyskała wgląd w zanonimizowane kopie dotyczących go dokumentów będzie miał prawo wystąpić z wnioskiem o udostępnienie do wglądu tych dokumentów bez anonimizacji. Instytut Pamięci umożliwi wgląd w dotyczące wnioskodawcy dokumenty bez anonimizacji, z wyjątkiem dokumentów, z których treści wynika, co najmniej jedna z następujących okoliczności:

- wnioskodawca był pracownikiem lub funkcjonariuszem organu bezpieczeństwa państwa lub;

- wnioskodawca był przez organ bezpieczeństwa państwa traktowany jako osobowe źródło informacji, a w szczególności był w tym charakterze przez ten organ zarejestrowany lub odnotowany lub;
- wnioskodawca zobowiązał się do dostarczania informacji organowi bezpieczeństwa państwa lub świadczenia takiemu organowi jakiegokolwiek pomocy w działaniach operacyjnych lub;
- wnioskodawca realizował zadania zlecone przez organy bezpieczeństwa państwa, a w szczególności dostarczał temu organowi informacje (projektowany art. 31 ust. 2 ustawy).

Osobie, która uzyska wgląd w niezanonimizowane dotyczące ją dokumenty będą przysługiwały – na zasadach i w zakresie określonym w kolejnych przepisach – następujące uprawnienia:

- prawo do uzyskania kopii tych dokumentów,
- prawo do ujawnienia nazwisk oraz dalszych danych identyfikujących tożsamość funkcjonariuszy, pracowników i współpracowników organów bezpieczeństwa państwa, którzy zbierali informacje o niej lub którzy prowadzili tych współpracowników,
- prawo do zwrotu przedmiotów znajdujących się w archiwum Instytutu Pamięci, które w momencie utraty stanowiły jej własność lub były w jej posiadaniu,
- prawo zastrzeżenia swoich danych osobowych (projektowany art. 31 ustawy o IPN).

Taka konstrukcja przepisów o udostępnianiu dokumentów – czyniąc zadość wymaganiom Trybunału Konstytucyjnego w zakresie konstytucyjnego prawa dostępu do urzędowych dokumentów i zbiorów danych – nie pozostaje w sprzeczności z aksjologią ustawy o IPN.

Nowelizacja przewiduje ponadto ułatwienia w składaniu wniosków związanych z realizacją praw wynikających z ustawy o IPN, stanowiąc że wnioski te składa się osobiście w siedzibie Instytutu Pamięci, jego oddziałach i delegaturach lub za pośrednictwem poczty, pod warunkiem notarialnego poświadczenia podpisu wnioskodawcy (projektowany art. 35a ust. 1 ustawy o IPN).

Projektowany art. 35b ust. 1 ustawy o IPN, uwzględniając w/w wyrok Trybunału Konstytucyjnego, stanowi wprost, że każdy ma prawo załączyć do zbioru dotyczących go dokumentów własne uzupełnienia, sprostowania, uaktualnienia, wyjaśnienia oraz dokumenty

lub ich kopie. Projekt poszerza również zakres dokumentacji jakie będą mogły być udostępnione funkcjonariuszom i pracownikom organów bezpieczeństwa państwa. Przewiduje, że osoby te na swój wniosek będą mogły otrzymać kopię dotyczących ich dokumentów osobowych. Obecnie mogą uzyskać jedynie kopię świadectwa służby albo pracy oraz kopię opinii o służbie albo o pracy.

Istotnym *novum* jest przewidziane w projektowanym art. 36 ust. 1 ustawy o IPN poszerzenie zakresu udostępnianych dokumentów. Przepis ten stanowi, że dokumenty zgromadzone przez Instytut Pamięci, z wyjątkiem dokumentów zgromadzonych w wyodrębnionym, tajnym zbiorze, będą mogły być udostępniane w celu wykonywania zadań określonych w ustawach. W obecnym stanie prawnym istniały wątpliwości, czy ustawa wyliczając enumeratywnie cele, dla których mogą być udostępniane dokumenty zgromadzone w Instytucie Pamięci stanowi o braku podstaw do ich udostępniania w innych ustawowo określonych celach.

Kolejnym problemem w dotychczasowej działalności Instytutu Pamięci jest brak wprost sformułowanej możliwości przyznawania, obniżania lub znoszenia klauzuli tajności oraz określania okresu, przez jaki informacja niejawną podlega ochronie w stosunku do dokumentów przekazanych do Instytutu Pamięci. Projektowany ust. 2 w art. 22 ustawy o IPN poprzez odesłanie do art. 25 ust. 6 ustawy z dnia 22 stycznia 1999 r. o ochronie informacji niejawnych upoważnia Prezesa Instytutu Pamięci do działania w tym zakresie. Ponadto projekt nakłada na osoby odpowiedzialne za bezpieczeństwo państwa (Szefa Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Szefa Agencji Wywiadu oraz Ministra Obrony Narodowej) w porozumieniu z Prezesem Instytutu Pamięci obowiązek dokonywania okresowych przeglądów dokumentów w wyodrębnionym, tajnym zbiorze (Art. 1 pkt 17).

Projekt wprowadza również istotne zmiany dotyczące pionu śledczego Instytutu Pamięci. W zakresie dotyczącym poszerzenia uprawnień prokuratorów należy wskazać na następujące przepisy projektu:

- Art. 1 pkt 21 lit. a (przyznanie prokuratorom Instytutu Pamięci, w sprawach zbrodni nazistowskich, komunistycznych i innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi, ludzkości lub zbrodnie wojenne, wszystkich uprawnień prokuratora, także w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych),
- Art. 1 pkt 21 lit. d (przyznanie Dyrektorowi Głównej Komisji prawa wniesienia kasacji w zastępstwie Prokuratora Generalnego, w sprawach zbrodni nazistowskich, komunistycznych i innych przestępstw stanowiących zbrodnie przeciwko pokojowi,

ludzkości lub zbrodnie wojenne, także w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych).

Sfery dotyczącej organizacji pionu śledczego Instytutu Pamięci dotyczą przepisy projektu:

- Art. 1 pkt 6 (możliwość tworzenia w delegaturach referatów śledczych),
- Art. 1 pkt 22 (ustanowienie naczelnika komisji oddziałowej przełożonym prokuratorów tej komisji),
- Art. 1 pkt 24 (odesłanie do odpowiedniego stosowania przepisów ustawy o prokuraturze o zgromadzeniu i kolegium prokuratury apelacyjnej do zgromadzania i kolegium prokuratorów Głównej Komisji, ustanowienie Dyrektora Głównej Komisji przełożonym dyscyplinarnym w stosunku do prokuratorów Instytutu Pamięci, związanie rzecznika dyscyplinarnego wskazaniem Dyrektora Głównej Komisji).

Projekt zawiera także przepisy dotyczące sposobu przywracania prokuratorów na wcześniej zajmowane lub równorzędne stanowiska lub przenoszenia na stanowiska równorzędne (Art. 1 pkt 22 lit. b).

Nowelizacja rozstrzyga również spory dotyczące zakresu stosowania przepisów o ochronie danych osobowych w działalności Instytutu Pamięci. Stanowi, że w działalności ustawowej Instytutu Pamięci, o której mowa w art. 1, nie stosuje się przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Art. 1 pkt 27).

Pozostałe zmiany wynikają z konieczności skorelowania przepisów ustawy z przepisami ustawy z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (Art. 1 pkt 1).

W projekcie zawarto również zmiany dotyczące organizacji i zadań Instytutu Pamięci (Art. 1 pkt 6), których celem jest usprawnienie jego działalności.

Wprowadzenie do systemu prawa proponowanych zmian usprawni działalność Instytutu Pamięci, w szczególności w zakresie procedur udostępniania dokumentów. Zgodnie z oczekiwaniami społecznymi znacznie powinien zostać skrócony czas oczekiwania na dokumenty.

Projekt nie wywrze wpływu na gospodarkę kraju.

Finansowe skutki wejścia w życie ustawy nie będą znaczące w skali budżetu Instytutu Pamięci.

Przedmiot projektowanej regulacji nie jest objęty prawem Unii Europejskiej.

Warszawa, 1 marca 2006 r.

Pan
Marek Jurek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia

w sprawie zgodności poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Rafał Wiechecki) z prawem Unii Europejskiej

Na podstawie art. 34 ust. 9 uchwały Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 30 lipca 1992 r. - Regulamin Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej (M.P. z 2002 r. Nr 23, poz. 398, ze zmianami) sporządza się następującą opinię:

1. Przedmiot projektu ustawy

Projekt przewiduje wprowadzenie zmian w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. Nr 155, poz. 1016, ze zmianami).

Zmiany dotyczą:

- definicji pojęć: organy bezpieczeństwa państwa, zbrodnie komunistyczna,
- przedłużenia terminu przedawnienia zbrodni komunistycznych,
- likwidacji instytucji pokrzywdzonego,
- organizacji i funkcjonowania Instytutu Pamięci Narodowej,
- zwolnienia pracowników IPN z obowiązku zachowania w tajemnicy niektórych wiadomości,
- zasad dotyczących postępowania z dokumentami przekazanymi do archiwum IPN oraz zasad udostępniania dokumentów przez IPN,

- wyłączenia stosowania w działalności IPN przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, ze zmianami).

Projekt przewiduje czternastodniowe *vacatio legis*.

2. Stan prawa wspólnotowego w materii objętej projektem ustawy

Proponowane w przedłożonym projekcie zmiany wymagają oceny z punktu prawa Unii Europejskiej w następujących aspektach: (1) ochrona danych osobowych, (2) zasady wolności, demokracji, poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności oraz państwa prawnego.

Ad. 1. Aktem prawnym Unii Europejskiej regulującym zasady postępowania z danymi osobowymi jest dyrektywa 95/46/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 24 października 1995 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w zakresie przetwarzania danych osobowych i swobodnego przepływu tych danych (Dz. Urz. WE L 281 z 23.11.1995 r., s. 31, ze zmianami; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 13, t. 15, s. 355). Zgodnie z art. 1 ust. 1 dyrektywy państwa członkowskie są zobowiązane chronić podstawowe prawa i wolności osób fizycznych, w szczególności ich prawo do prywatności w odniesieniu do przetwarzania danych osobowych.

Ad. 2. W odniesieniu do relacji między proponowanymi w projekcie zmianami a zasadą poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności należy wskazać, że zgodnie z art. 6 ust. 1 Traktatu o Unii Europejskiej (TUE) Unia opiera się na zasadach wolności, demokracji, poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności oraz państwa prawnego, które są wspólne dla państw członkowskich. Unia szanuje prawa podstawowe zagwarantowane w europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, podpisanej w Rzymie 4 listopada 1950 roku¹, oraz wynikające z tradycji konstytucyjnych wspólnych dla państw członkowskich, jako zasady ogólne prawa wspólnotowego (art. 6 ust. 2 TUE). Prawa człowieka i podstawowe wolności zostały określone także w Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, proklamowanej w Nicei w dniu 7 grudnia 2000 r. (Dz. Urz. WE C 364 z 18 grudnia 2000 r. s. 1). Dokument ten nie stanowi samodzielnego, wiążącego źródła prawa w Unii Europejskiej.

Jednocześnie należy stwierdzić, że zgodnie z postanowieniami wprowadzonymi do TUE na mocy Traktatu z Amsterdamu i Traktatu z Nicei, działania państw członkowskich mogą być przedmiotem oceny politycznej, w kontekście zasad wymienionych w art. 6 ust. 1 TUE, dokonywanej przez Radę Unii Europejskiej i Parlament Europejski w trybie art. 7 TUE. W przypadku

¹ Polska ratyfikowała Europejską Konwencję o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności w dniu 19 stycznia 1993 r. Tekst konwencji został opublikowany w Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zmianami.

stwierdzenia w ramach tej procedury wyraźnego ryzyka poważnego naruszenia tych zasad w jednym z państw członkowskich, Rada może skierować do tego państwa stosowne zalecenia. W przypadku zaś stwierdzenia poważnego i stałego naruszenia tych zasad, Rada może zdecydować o zawieszeniu niektórych praw tego państwa wynikających ze stosowania Traktatu, łącznie z prawem do głosowania przedstawiciela rządu tego państwa w Radzie. Analogiczny przepis zawiera także Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (TWE) w art. 309.

3. Analiza przepisów projektu pod kątem ustalonego stanu prawa wspólnotowego

1) Art. 2 dyrektywy 95/46/WE definiuje przetwarzanie danych jako każdą operację lub zestaw operacji dokonywanych na danych osobowych, jak np. gromadzenie, rejestracja, porządkowanie, przechowywanie, wykorzystywanie, ujawnianie poprzez transmisję, rozpowszechnianie lub udostępnianie w inny sposób. Art. 3 dyrektywy stanowi, że nie ma ona zastosowania do przetwarzania danych osobowych w ramach działalności wykraczającej poza zakres prawa wspólnotowego, a w żadnym razie do działalności na rzecz bezpieczeństwa publicznego, obronności, bezpieczeństwa państwa oraz działalności państwa w obszarach prawa karnego.

Zgodnie z proponowanym brzmieniem art. 71 zmienianej ustawy (art. 1 pkt 27 projektu) w działalności IPN nie stosuje się przepisów ustawy o ochronie danych osobowych. Biorąc pod uwagę przedmiot działalności IPN, dyrektywa 95/46/WE nie ma zastosowania.

2) Jednym z celów proponowanej ustawy jest wprowadzenie ograniczeń praw osób, które w świetle przepisów projektu uczestniczyły w określony sposób w działalności organów bezpieczeństwa państwa (np. art. 1 pkt 13 projektu w zakresie art. 30 ust. 2, art. 31 ust. 2 zmienianej ustawy). Kwestia celu i zakresu wprowadzonych ograniczeń i – w konsekwencji – ich dopuszczalności, wymaga analizy w kontekście zarówno postanowień Konstytucji RP, jak i aktów prawa międzynarodowego, dotyczących praw i wolności osoby oraz zasad demokratycznego państwa prawnego. Analiza taka wychodzi poza ramy niniejszej opinii. W kontekście wskazanego problemu przedstawić jednak należy relacje między prawem krajowym a prawem UE.

Zgodnie z orzecznictwem Trybunału Sprawiedliwości Wspólnot Europejskich, prawa człowieka muszą być przestrzegane przez państwa członkowskie podczas wprowadzania w życie i stosowania postanowień prawa wspólnotowego (wyrok Trybunału z 24 marca 1994 r. w sprawie *Bostock*, C-2/92, § 16, Zb. Orz. 1994, s. I-955). Trybunał Sprawiedliwości nie jest jednak uprawniony do badania zgodności prawa krajowego państw członkowskich z prawami podstawowymi bez związku z prawem wspólnotowym (m.in. wyrok Trybunału z 29 maja 1997 r. w sprawie *Kremzow przeciwko Republice Austrii*,

C-299/95, § 14–16, Zb. Orz. 1997, s. I-2629). Kompetencję w tym przypadku posiada Europejski Trybunał Praw Człowieka.

Przyjęcie proponowanej ustawy nie będzie stanowić wykonania prawa UE, a działania państwa podejmowane na jej podstawie nie będą aktem stosowania prawa UE. Działania te nie będą podlegały – także z punktu widzenia zasady poszanowania praw człowieka – kontroli sądowej sprawowanej przez Trybunał Sprawiedliwości.

Jednocześnie należy zauważyć, że jeśli przyjęcie projektu i wykonywanie nowych przepisów prowadziłyby, w ocenie instytucji UE, do poważnego i stałego naruszenia zasad wolności, demokracji, poszanowania praw człowieka i podstawowych wolności oraz państwa prawnego, instytucje te mogłyby podjąć polityczne działania, mające charakter sankcji politycznych. Stosownie do art. 7 TUE i art. 309 TWE Rada UE mogłaby więc zdecydować o zawieszeniu niektórych praw Polski wynikających ze stosowania TUE lub TWE, łącznie z prawem do głosowania przedstawiciela rządu naszego państwa w Radzie.

4. Konkluzja

Przedmiot projektu ustawy o zmianie ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

Sporządzili: Marcin Fryźlewicz i Dorota Olejniczak

– eksperci ds. legislacji

M. Fryźlewicz D. Olejniczak

Akceptowała: Szef Kancelarii Sejmu

W. Fidelus

Wanda Fidelus-Ninkiewicz

BSE-WEP-505/06

Warszawa, 1 marca 2006 r.

Pan
Marek Jurek
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Opinia

w sprawie stwierdzenia – w trybie art. 95a ust. 3 Regulaminu Sejmu – czy poselski projekt ustawy o zmianie ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (przedstawiciel wnioskodawców: poseł Rafał Wiechecki) jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej

Projekt przewiduje wprowadzenie zmian w ustawie z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz. U. Nr 155, poz. 1016, ze zmianami).

Zmiany dotyczą:

- definicji pojęć: organy bezpieczeństwa państwa, zbrodnia komunistyczna,
- przedłużenia terminu przedawnienia zbrodni komunistycznych,
- likwidacji instytucji pokrzywdzonego,
- organizacji i funkcjonowania Instytutu Pamięci Narodowej,
- zwolnienia pracowników IPN z obowiązku zachowania w tajemnicy niektórych wiadomości,
- zasad dotyczących postępowania z dokumentami przekazanymi do archiwum IPN oraz zasad udostępniania dokumentów przez IPN,
- wyłączenia stosowania w działalności IPN przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 101, poz. 926, ze zmianami).

Przedmiot projektu ustawy o zmianie ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nie jest objęty zakresem prawa Unii Europejskiej.

Projekt ustawy **nie jest projektem ustawy wykonującej prawo Unii Europejskiej.**

Sporządzili: Marcin Fryźlewicz i Dorota Olejniczak

– eksperci ds. legislacji

M. Fryźlewicz D. Olejniczak

Akceptowała: Szef Kancelarii Sejmu

W. Fidelus
Wanda Fidelus-Ninkiewicz